

Контроль якості висновків експертів у системі електронного документообігу

Дмитро Кішко

директор Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз
Мін'юсту України, м. Одеса, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6230-1888>, e-mail: odndise@gmail.com

Маргарита Журавльова

докторка філософії у галузі психології, заступниця директора
з експертної роботи, Одеський науково-дослідний інститут
судових експертиз Мін'юсту України, м. Одеса, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1569-5119>,
e-mail: Zhuravleva.m.o@gmail.com

Проведено аналіз найпоширеніших помилок, яких експерти припускаються у висновках та інших документах судово-експертної діяльності. Розглянуто можливості системи контролю якості документів через вебзастосунок «Платформа». Запропоновано подальші кроки розвитку електронної системи контролю якості документів як автоматизованого застосунок з пошуку помилок.

Ключові слова: висновок експерта; помилки експертів; електронний документообіг; судово-експертна діяльність; вебдодаток «Платформа».

Quality Assurance of Expert Conclusions in Electronic Document Management Systems

Dmytro Kishko, Margarita Zhuravlyova

The paper analyzes the most frequent errors made by forensic experts in conclusions and other documents related to forensic expert activity. Capabilities of the document quality assurance system through the web application 'Platform' are discussed. The authors suggest subsequent steps for the development of the electronic document quality assurance system as an automated application for error detection.

Keywords: expert conclusion; expert errors; electronic document management; forensic expert activity; web application 'Platform'.

Будь-які фахівці припускаються помилок під час виконання своїх службових обов'язків. Такою є людська природа. Судові експерти не є винятком.

Беззаперечно, усі експертні установи мають певну систему контролю якості висновків експертів (далі — *Висновки*). Водночас, незважаючи на

кількість осіб, що перевіряють і контролюють, помилки продовжують з'являтися й навіть прослизати за межі експертної установи. Тобто ми впевнені, що в більшості випадків вдається запобігти появі помилок завдяки роботі системи контролю якості, заразом час від часу замовники експертиз звертаються до Інституту з вимогою про внесення змін до Висновку у зв'язку з виявленою помилкою або для надання пояснень (роз'яснень) експерта щодо цього. У своїй практиці Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України (далі — *ОНДІСЕ*) використовує саме другий варіант виправлення помилки, тому що зміни Висновку, який залишив експертну установу (тобто відправлений замовникові), чинним законодавством не передбачено, навіть якщо це дійсно суто технічна помилка.

В ОНДІСЕ з 2020 р. послугуються вебзастосунком «Платформа», який спеціально розроблено для потреб експертної установи. «Платформа» — це система реалізації експертної діяльності, що містить реєстр електронного документообігу та всі структурні підрозділи установи (канцелярія, бухгалтерія, відділ кадрів, експертні лабораторії тощо) [1].

Станом на сьогодні в ОНДІСЕ 95 % оригіналів висновків експертів виготовляють в електронній формі, тобто це файли у форматі *r7s*, які зберігають в електронному архіві установи. Інші 5 % припадають на висновки, що є занадто складними для опрацювання «Платформою», тому їх під-

писують «мокрими» підписами та зберігають (другі примірники) у паперових наглядних провадженнях.

Систему контролю якості електронних Висновків цілком реалізовано завдяки «Платформі». Після завантаження експертом файлу Висновку або повідомлення про неможливість надання висновку (далі — *Повідомлення*), супровідного листа й інших типових документів (акта виконаних робіт, додатків тощо) до «Платформи», відповідний документ експерт підписує електронним підписом, і він автоматично надходить на перевірку до завідувача лабораторії. Після перевірки завідувачем (шляхом проставлення проміжного електронного підпису) файл автоматично опиняється на перевірці в заступників директора та після їх погодження надходить до директора установи. Перевірці підлягають усі документи, що супроводжують Висновок і/або готуються виконавцями на підпис директора.

Триетапна перевірка висновків експертів в електронному вигляді значно скорочує витрати паперу, прискорює процес випуску експертиз і, на нашу думку, є достатньо дієвим фільтром з виявлення експертних помилок.

Аналіз помилок, яких припускаються експерти під час складання Висновків, Повідомлень та інших документів (супровідних листів, актів тощо) протягом останніх двох років (помилки за основним змістом і помилки у процесі дослідження під час цього аналізу не розглядали, тому

що вони належать до компетенції певних експертних спеціальностей) дав змогу виокремити найпоширеніші, які можна розподілити так:

1) порушення Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень (далі — *Інструкція*) [2]:

а) проведення експертизи доручено комісії, але не зазначено (відповідно до вимог п. 4.16) голову комісії та немає узагальнення результатів досліджень у синтезуючому розділі дослідницької частини висновку;

б) експерти, строк дії свідоцтва яких не продовжено, не зазначають, на підставі чого вони далі продовжують діяти й виконувати експертизи (тобто не посилаються на наказ Мін'юсту України «Про деякі питання забезпечення судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану» [3]);

в) під час складання Повідомлень експерти зазначають відповідальність за двома статтями Кримінального кодексу України замість однієї; експерти посилаються на ст. 102 Кримінального процесуального кодексу України, хоча жодних відомостей щодо Повідомлень там немає;

2) порушення Інструкції з діловодства в науково-дослідних установах судових експертиз Мініс-

терства юстиції України, наказів Мін'юсту щодо оформлення документів [4]:

а) неправильно зазначають адресата (неправильно відмінюють ПІБ; неправильно зазначають ПІБ, тобто не за формою «Ім'я, прізвище»; невідповідно оформлюють реквізити, тобто не за «ієрархією», передбаченою Інструкцією з діловодства — від вищого органу до найнижчого структурного підрозділу);

б) використовують неправильні (помилкові, неофіційні, застарілі) скорочення. Наприклад: «ЕКК» замість «ЦЕKK при Міністерстві юстиції України», «МЮУ» замість «Мін'юст»;

в) перераховуючи у супровідному листі документи, що надсилаються замовнику, неправильно зазначають їхню форму. Наприклад, коли замовникові надсилають документ електронною поштою, він є електронним, тобто його оригінал — це файл, підписаний електронним підписом. Назва такого документа в переліку додатків має обов'язково містити його форму: «електронне клопотання», «електронний висновок» тощо або вказівку на конкретну форму файлу: «Висновок експерта у форматі p7s». У разі

коли ОНДІСЕ надсилає роздруківку електронного висновку засобами Укрпошти, необхідно зазначити, що надсилається «паперова копія електронного висновку експерта»;

- г) у вступній частині зазначають, коли надійшов супровідний лист (дату й номер), забуваючи, що відповідно до Інструкції необхідно зазначити дату підстави проведення експертизи;
 - д) не дотримують нормативних вимог щодо заповнення актів здачі-приймання Висновків і Повідомлень. Наприклад, в акті експерти не розписують докладно кількість годин, що передбачено його формою, тобто формулу: кількість годин $\times$ на вартість експертогоди = загальна сума. Якщо під час виконання експертизи вартість експертогоди змінювалась (що відбувається, зазвичай, 1 раз на рік), у такому разі необхідно відображати більш складну формулу, де зазначено кількість годин за новою вартістю та за старою, про що експерти іноді забувають;
- 3) друкарські помилки. Наприклад, неправильне зазначення номера кримінального провадження, номера й дати акта або іншого документа, прізвища

або ініціалів підекспертної особи тощо;

- 4) помилки, що мають місце з вини замовника. Наприклад, коли слідчий у своїй постанові неправильно зазначає номер кримінального провадження, дату винесення постанови (часто може передувати даті відкриття кримінального провадження, навіть річної давнини) або ПІБ підозрюваного.

Проведений аналіз найпоширеніших експертних помилок дав змогу запланувати наступний крок з автоматизації системи перевірки. Станом на сьогодні в ОНДІСЕ розробляють застосунок, який перевірятиме тексти Висновків та інших документів судово-експертної діяльності в автоматичному режимі: після завантаження тексту недопустимі слова та скорочення застосунок виділятиме, а упущені усталені вирази, які має містити кожен Висновок або інший документ (наприклад, «спосіб доставки», «пакування», «висновок підготовлений для надання до суду» тощо), застосунок пропонуватиме для застосування залежно від типу документа (Висновок, Повідомлення, супровідний лист тощо).

Перелік джерел посилання

1. Кішко Д. Цифровізація судово-експертної діяльності в умовах війни як шлях забезпечення безперервної роботи експертних установ. *Досвід і проблеми судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану в Україні* : мат-ли

- Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів — Київ — Одеса; 28.09.2023). Львів, 2023. С. 15—16. URL: <http://ndeks.lviv.ua/pdf/a05122023.pdf> (дата звернення: 24.09.2024).
2. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 24.09.2024).
 3. Про деякі питання забезпечення судово-експертної діяльності в умовах воєнного стану : наказ Мін'юсту України від 14.03.2022 р. № 1138/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0326-22#Text> (дата звернення: 24.09.2024).
 4. Інструкція з діловодства в науково-дослідних установах судових експертиз Міністерства юстиції України : наказ Мін'юсту України від 05.03.2021 р. № 870/5.